

Studiu

privind sistemul de asigurare de răspundere civilă
profesională pentru profesia de expert judiciar

Autor: Bulgaru Ala, expert judiciar

Beneficiar: Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției
pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova
nr. 6 din 16 februarie 2012 (pct. 3.2.7.1)

Chișinău

2014

Cuprins:

1. Introducere	2
2. Aspecte generale cu privire la răspunderea civilă profesională	4
3. Analiza cadrului normativ existent cu privire la formele de răspundere a experților judiciari în Republica Moldova.....	5
4. Răspunderea civilă și asigurarea de răspundere civilă a experților judiciari în aspect comparativ	
4.1. <i>Franța</i>	7
4.2. <i>Letonia</i>	8
4.3. <i>Federația Rusă</i>	9
4.4. <i>România</i>	10
4.5. <i>Slovacia</i>	12
4.6. <i>Ucraina</i>	13
4.7. <i>Estonia</i>	13
4.8. <i>Kârgâzstan</i>	13
4.9 <i>Regatul Spaniei</i>	14
4.10. <i>Polonia</i>	14
4.11. <i>Austria</i>	14
5. Reglementări legale cu privire la răspunderea civilă a altor reprezentanți ai profesiilor conexe sistemului justiției din Republica Moldova	16
6. Descrierea cazurilor ce implică riscuri profesionale în activitatea de efectuare a exercițiilor judiciare	19
7. Concluzii	24
8. Recomandări	28
9. Bibliografie	29

I. Introducere

În contextul vectorului european ales de Republica Moldova, precum și în vederea edificării unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 231 din 25 noiembrie 2011 a aprobat Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016.

Astfel, unul din cele șapte obiective specifice ale Strategiei constă în modernizarea statutului unor profesii juridice conexe sistemului de justiție, precum și consolidarea capacităților instituționale și dezvoltarea profesională a reprezentanților profesiilor conexe sistemului justiției.

Strategia pornește de la premisa că sectorul justiției nu poate funcționa efectiv fără activitatea unui șir de profesioniști ce contribuie la efectuarea justiției, ale căror profesii sînt conexe sistemului de justiției, acestea fiind profesiile de: avocat, notar, mediator, executor judecătoresc, expert judiciar, administrator al procedurii de insolvență și traducător/interpret.

Conform studiului efectuat anterior elaborării strategiei s-a stabilit că problemele principale ce țin de activitatea profesiilor conexe sistemului justiției în Republica Moldova sînt:

- (1) calitatea serviciilor oferite și
- (2) organizarea acestora ca profesie sau grup profesionist.

Ambele probleme sînt interdependente, organizarea eficientă a profesiilor respective, constituind o condiție esențială pentru asigurarea calității serviciilor, întrucît doar în cadrul unui grup organizat pot fi aplicate mecanisme de asigurare a calității (măsurile stimulatorii sau disciplinare, organizarea de instruire, sisteme de asigurare de răspundere civilă și alte măsuri relevante).

Consolidarea sistemului de asigurare de răspundere civilă a profesiilor conexe constituie unul din domeniile specifice de intervenție a Strategiei, primul pas în vederea implementării acestuia, fiind efectuarea unui studiu comparativ cu privire la modelele de asigurare de răspundere civilă și formularea unor recomandări.¹

Prin urmare, prezentul Studiu a fost elaborat la solicitarea Ministerului Justiției în contextul implementării acțiunii 3.2.7.1 cu privire la consolidarea sistemului de asigurare de răspundere civilă din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției pentru anii 2011-2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012.

Obiectivul prezentului Studiu constă în efectuarea unei analize în domeniul sistemului de asigurare de răspundere civilă profesională a expertului judiciar,

¹<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=341748>

identificarea tendințelor, dificultăților și problemelor din acest domeniu și formularea recomandărilor în vederea ajustării cadrului național la standardele europene și internaționale.

Domeniile de cercetare ale studiului sunt următoarele:

- a) aspecte generale cu privire la răspunderea civilă profesională;
- b) analiza cadrului normativ existent cu privire la formele de răspundere a experților judiciari;
- c) formele de răspundere a experților judiciari în aspect comparativ;
- d) cercetarea reglementărilor legale cu privire la răspunderea civilă și asigurarea de răspundere civilă profesională a altor reprezentanți ai profesiilor conexe sistemului justiției în Republica Moldova;
- e) cercetarea riscurilor profesionale comise în exercitarea atribuțiilor sale profesionale de către expertul judiciar;
- f) formularea concluziilor, recomandărilor și propunerilor privind oportunitatea implementării unui sistem de asigurare de răspundere civilă profesională pentru exercitarea profesiei de expert judiciar;

II. Aspecte generale cu privire la răspunderea civilă profesională

Asigurarea de răspundere civilă profesională are rolul de a proteja asiguratul, persoană fizică sau juridică, împotriva prejudiciilor pe care le poate produce unor terțe persoane, ca urmare a practicării unei profesii.

Prin activitatea lor, din eroare sau neglijență, profesioniștii pot aduce prejudicii terțelor persoane. Ca urmare, asigurarea de răspundere civilă profesională garantează repararea prejudiciilor, evident dacă pretențiile formulate în legătură cu acestea se încadrează în condițiile de asigurare prevazute în contract.

Astfel, persoanele păgubite nu mai așteaptă pînă cînd autorul faptei va fi în măsură să achite despăgubirea sau pînă va fi descoperit, dacă nu a fost identificat imediat.

Asigurările de răspundere civilă profesională vizează îndeosebi următoarele categorii de profesii: constructorii, arhitecții, medicii, experți tehnici, contabilii, evaluatorii etc., în general acele profesii care implica o activitate de mare răspundere.

În asigurările de răspundere civilă profesională, pe lîngă asigurător și asigurat, mai intervine și o a treia persoană, respectivul terțul păgubit. Asigurarea de răspundere civilă oferă posibilitatea, pe de o parte, ca persoana păgubită să primească despăgubirea cuvenită, iar pe de altă parte, ca patrimoniul asiguratului să rămînă neatins. În schimbul primelor de asigurare plătite, asiguratul nu mai poate fi urmărit în justiție pentru paguba produsă.

Obiectul asigurărilor de răspundere civilă îl reprezintă prejudiciul produs unor terțe persoane de către asigurat, prin folosirea anumitor bunuri, cum sunt: autovehicule, clădiri și alte construcții, exercitarea unei anumite activități etc. Dacă asiguratul însuși este victima accidentului, el nu are dreptul să încaseze vreo despăgubire de la asigurător în temeiul asigurărilor de răspundere civilă, ci numai în cadrul asigurărilor de persoane sau bunuri.

Pentru acest tip de asigurare, despăgubirile se acordă în general pentru:

- daune materiale produse din culpa asiguratului, precum și din culpa acelor persoane pentru care asiguratul raspunde potrivit legii;
- cheltuieli suportate de asigurat în procesul civil;
- cheltuieli de judecată suportate de terț, ca parte vătămată pentru demersuri legale întreprinse în vederea obligării asiguratului la plata despăgubirilor;
- despăgubiri la care este obligat asiguratul ca urmare a pierderii, distrugerii sau deteriorării unor documente, furt prin efracție etc.
- pretenții emise împotriva asiguratului privind activitatea desfășurată de el sau de către persoane pentru care asiguratul răspunde potrivit legii.

Acest tip de asigurare este de regulă obligatoriu, impus de legislație sau de organizațiile ori asociațiile profesionale în vederea obținerii/reînnoirii licenței de operare/profesare în domeniul respectiv.

Situațiile pentru care asigurătorul nu este răspunzător față de asigurat, sunt:

- activități desfășurate de asigurat în afara unui contract încheiat cu clientul său;
- pagubele au fost create cu intenție de către asigurat, beneficiarul asigurării sau o altă persoană apropiată asiguratului;
- pagube produse prin dispariția sau distrugerea hîrtilor de valoare, a documentelor, manuscriselor, obiectelor cu valoare artistică, științifică sau istorică, marilor poștale, pietrelor prețioase sau banilor.

Asigurarea de răspundere civilă profesională acoperă răspunderea pe care profesionistul și-a asumat-o contractual față de clienți/beneficiari pentru prejudiciile cauzate acestora, ca urmare a unor acte, fapte, săvârșite din culpa profesionistului (erori, omisiuni, greșeli proprii comise fără intenție), în timpul și/sau în legătură directă cu desfășurarea activității profesionale, pentru care este autorizat.

III. Analiza cadrului normativ existent cu privire la formele de răspundere a experților judiciari în Republica Moldova

Termenul de „expert” se utilizează în vorbirea curentă pentru a desemna o persoană, care prin pregătirea și experiența sa într-un anumit domeniu poate înțelege și rezolva cele mai complexe și dificile probleme din domeniul respectiv.

În acest sens putem defini expertul ca fiind persoana care posedă cunoștințe de specialitate într-un domeniu al științei, tehnicii, artei și care este abilitată oficial în calitate de expert de a lămuri chestiuni care în procesul judiciar necesită asemenea cunoștințe.

Expertul este persoana care datorită calităților proprii și a unei bogate experiențe, prin cunoștințe și priceperi vaste, are abilitate într-un anumit domeniu, dispunând astfel de o bază temeinică în vederea emiterii unei concluzii într-un anumit domeniu. În baza cunoștințelor sale de specialitate, el își formează convingeri proprii, desprinse de orice influență externă.

Expertul este un auxiliar al justiției, un consultant autorizat care ajută organul judiciar să lămurească împrejurări de fapt necesare soluționării cauzei. În acest sens, el trebuie să-și îndeplinească misiunea solicitată, cu conștiinciozitate și obiectivitate, să dovedească un rol activ, constând în sesizarea tuturor problemelor ce trebuie clarificate în cauza respectivă.²

În general ca și fiecare profesie, profesia de expert judiciar la fel implică anumite riscuri profesionale, pentru care poate fi tras la răspundere, astfel că, legiuitorul urmează să prevadă sancțiuni de diferit caracter pentru acestea.

Pornind de la această premisă, a fost cercetate reglementările legale referitoare la tipurile de răspundere pe care le poartă expertul judiciar în Republica Moldova, constatându-se următoarele.

Conform prevederilor art.312 **Cod penal** – expertul judiciar poate fi atras la răspundere penală sub formă de amendă în mărime de pînă la 300 unități convenționale sau sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau sub formă de privațiune de libertate de pînă la 2 ani, în toate cazurile cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 2 ani pentru prezentarea, cu bună-știință, a concluziei false.³

Conform prevederilor **Codului de procedură penală** (art.201, alin.3,4) expertului judiciar îi pot fi aplicate măsuri procesuale de constrîngere sub formă de amendă pentru neprezentarea nejustificată la organul de urmărire penală sau instanță în cazul citării legale și tergiversarea de către expert a executării însărcinărilor primite.⁴

²Note de curs, expertiza judiciară (ciclul I), Angela Cuciurcă, Chișinău 2013, pag.5
[http://usem.md/public/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/100 - Expertiza judiciara.pdf](http://usem.md/public/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/100_-_Expertiza_judiciara.pdf)

³Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=286230>

⁴Codul de Procedură Penală Nr.122 din 14.03.2003
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=326970>

Conform prevederilor **Codului de procedură civilă** (art. 154 alin.4) instanța poate să aplice expertului judiciar amendă în mărime de 15 unități convenționale pentru:

- neprezentarea explicațiilor solicitate de către instanță pentru modificarea raportului de expertiză în ședința de judecată față de cel depus în scris;
- refuzul de a efectua expertiza, dacă este obligat să o efectueze;
- neprezentarea materialelor din dosar ori altor materiale utilizate.⁵

În cazul neîndeplinirii obligațiilor, sancțiunea poate fi aplicată repetat. Totodată, în cazul comiterii de către expert încălcărilor enumerate cheltuielile suportate de persoanele interesate vor fi puse în sarcina expertului.

Conform prevederilor art.20 alin.2) al **Legii cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale** nr. 1086 din 23.06.2000 – pentru neprezentarea raportului de expertiză în termenul stabilit, fără motive întemeiate, expertul judiciar este atras la răspundere disciplinară în conformitate cu legislația.⁶

Ca rezultat al studierii reglementărilor legale referitoare la expertii judiciari, s-a constatat că experții judiciari din Republica Moldova, în genere, nu poartă careva răspundere civilă pentru prejudiciile produse ca urmare a practicării profesiei sale.

Prin urmare, luînd în considerație faptul că sistemul de asigurare de răspundere civilă profesională poate funcționa doar în condițiile în care legea prevede răspunderea civilă a profesionistului pe care o poartă în legătură cu greșelile sale profesionale, se impune condiția obligatorie în vederea reglementării legislative nemijlocite a acestui aspect.

IV. Formele de răspundere a experților judiciari în aspect comparativ

Dacă vom studia reglementările legale cu referire la experții judiciari ai altor țări vom constata că în diferite țări sunt diferite reglementări cu privire la răspunderea civilă și asigurarea de răspundere civilă profesională a experților judiciari.

Formele de răspundere a experților judiciari din Republica Franceză

În Franța spre exemplu, experții judiciari poartă răspundere disciplinară, penală și civilă.

⁵Codul de Procedură Civilă RM Nr.225 din

30.05.2003 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=286229>

⁶Legea RM nr.1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară și constatările tehnico-științifice și medico-legale.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311530>

Expertul este atras la răspundere penală conform articolului 226-13 din Codul Penal pentru încălcarea secretului profesional. În acest caz, expertul este pedepsit cu un an de închisoare și cu o amendă de 15.000 €⁷.

În cazul răspunderii civile expertul poate fi atras la răspundere pentru încălcarea obligațiilor sale. Răspunderea civilă a expertului rezultă din art.art. 1382, 1383 ale Codului Civil a Republicii Franceze⁸.

Este de notat faptul că în Franța două tipuri de încălcări sunt susceptibile de a atragere la răspunderea civilă a expertului și anume:

1. Nerespectarea obligațiilor sale procedurale (exemplu: timpul excesiv la întocmirea raportul său, ceea ce a cauzat un prejudiciu la una dintre părți);
2. Erorile comise la formularea concluziile sale sau neglijența sa la îndeplinirea misiunii sale (exemplu: eroare gravă la evaluarea unei proprietăți).

Totodată este de remarcat faptul că în Franța expertul judiciar este cel ce poartă răspundere civilă pentru greșelile și erorile comise în exercițiul funcțiunii sale și nu statul.

Deasemenea, interesant este și faptul că în reglementările franceze nu există prevederi cu privire la răspunderea penală pentru concluziile intenționat false prezentate de expert. Acest fapt, ne face să deducem că concluzia intenționat falsă se formulează doar cu condiția coruperii expertului, răspunderea pentru astfel de faptă fiind reglementată de către prevederi legale cu privire la răspunderea pentru actul de corupție.

Formele de răspundere a experților judiciari din Letonia

Conform articolului 24 al Legii nr.427 din 10.06.2008 cu privire la experții judiciari, experții judiciari poartă răspundere disciplinară pentru:

- nerespectarea legilor și altor acte normative;
- furnizarea de opinii eronate sau nejustificate repetat, pe o perioadă de doi ani;
- neîndeplinirea obligațiilor și atribuțiilor de serviciu, depășirea competenței;
- depășirea atribuțiilor de serviciu; comportament nepotrivit și lipsit de respect.

⁷Codul Penal al Franței

http://www.oas.org/juridico/mla/fr/hti/fr_hti_penal.html

⁸Codul Civil al Franței

http://download2.cerimes.fr/canalu/documents/cutms/reims.2012.le.statut.de.la.expert.de.justice_8500/livret_colloque2012.pdf

⁹ Legea Letoniei nr. 427 din 10.06.2008 cu privire la experții judiciari

<http://likumi.lv/doc.php?id=176963>

Conform art. 27 experții judiciari poartă răspundere penală pentru concluzii intenționate false.⁹

Legea specială a Letoniei în privința experților judiciari, nu reglementează răspunderea civilă a experților judiciari și nici asigurarea obligatorie de răspundere civilă profesională.

Formele de răspundere a experților judiciari din Federația Rusă

Conform art.5 al Legii Federației Ruse Nr. 73-F3 din 31.05.2001 ”О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации” – încălcarea legii pe parcursul desfășurării de către expertul judiciar a activității sale, este inadmisibilă și atrage răspunderea prevăzută de legislația Federației Ruse.¹⁰

Actualmente în Federația Rusă, expertul poartă răspundere juridică pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a atribuțiilor de serviciu.

Astfel, expertul judiciar poartă răspundere penală (art. 307 Cod Penal al Federației Ruse)¹¹ sau contravențională pentru darea concluziilor intenționate false expertul (art. 17.9 al Codului contravențional al Federației Ruse)⁹ și răspundere penală pentru divulgarea datelor anchetei preliminare (art. 310 Cod Penal al Federației Ruse), sau a tainei comerciale sau bancare (art.183 Cod Penal al Federației Ruse);

O altă formă de răspundere a expertului judiciar ca cea civilă actualmente în Federația Rusă legal nu este reglementată.

Este de remarcat faptul, însă, că actualmente în Federația Rusă a fost aprobat în prima lectură noul proiect cu privire la activitatea în domeniul expertizei judiciare a Federației Ruse. Conform art.50 al noului proiect – încălcarea legislației Federației Ruse cu privire la activitatea în domeniul expertizei judiciare atrage după sine răspunderea penală, contravențională și alte forme de răspundere stabilită de către legile federale.

Prin urmare, sintagma ”și alte forme de răspundere stabilită de către legile federale” specificată în proiectul legii, ne face să credem că legiuitorul la elaborarea proiectului nu a vrut să limiteze răspunderea expertului judiciar doar la cea penală și contravențională, lărgind orizontul răspunderii expertului judiciar, acesta prin urmare putînd fi atras inclusiv și la răspundere civilă pentru prejudiciile produse persoanelor terțe ca rezultat al încălcărilor grave comise în exercițiul funcțiunii sale.

¹⁰ Legea Federației Ruse Nr. 73-F3 din 31.05.2001 ”О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации” <http://docs.cntd.ru/document/901788626>

¹¹ Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-ФЗ <http://www.consultant.ru/popular/ukrf/>

⁹ Кодекс РФ об административных правонарушениях от 30.12.2001 №195-ФЗ <http://www.consultant.ru/popular/koap/>

De asemenea, deși în Federația Rusă nu sunt reglementări exprese cu privire la răspunderea civilă a expertului judiciar și asigurarea de răspundere civilă a acestuia, Uniunea Națională a experților judiciari din Federația Rusă în conformitate cu Legea Federală nr. № 315-ФЗ от 01.12.2007 «О саморегулируемых организациях» a elaborat un Regulament cu privire la asigurarea de răspundere civilă, care conform pct.4.1 impune experții membri a Uniunii să se asigure de riscul răspunderii civile pe perioada deținerii calității de membru al acestei Uniuni, iar în cazul expirării termenului contractului de asigurare de răspundere civilă, să se asigure de încheierea altuia pe un nou termen.¹⁰

Formele de răspundere a experților judiciari din România

În România conform legislației în vigoare și literaturii de specialitate se disting patru categorii de expertize judiciare:

- expertizele contabile
- expertizele medico-legale,
- expertizele criminalistice,
- expertizele tehnice judiciare.

Experții contabili

Conform art.13 al Ordonanței Guvernului nr.65/1994 privind dobândirea calității de expert contabil și de contabil autorizat, publicată în Monitorul Oficial nr.243 din 30 august 1994 -*experții contabili și contabilii autorizați garantează răspunderea civilă privind activitatea desfășurată, prin subscrierea unei polițe de asigurare sau prin vărsarea unei contribuții la fondul de garanții.*¹¹

Experții medico-legiști

Conform art.1 al Ordonanței Guvernului nr.1 din 20 ianuarie 2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată în Monitorul Oficial nr.996 din 10 noiembrie 2005– Activitatea de medicină legală, parte integrantă a asistenței medicale, constă în efectuarea de expertize, examinări, constatări, examene de laborator și alte lucrări medico-legale asupra persoanelor în viață, cadavrelor, produselor biologice și corpurilor delict, în vederea stabilirii adevărului în cauzele privind infracțiunile contra vieții, integrității corporale și

¹¹Ordonanța Guvernului Român nr. 65/1994 privind dobândirea calității de expert contabil și de contabil autorizat
http://ceccar.ro/ro/?page_id=21

sănătății persoanelor ori în alte situații prevăzute de lege, precum și în efectuarea de expertize medico-legale psihiatrice și de cercetare a filiației.¹²

Conform Legii nr. 136/1995, modificată și completată prin Legea nr. 172/2004 (art. 1 pct. 1) și O.U.G. nr. 61/ 2005 (art. 1, pct. 1), art. 59¹ alin. 3, asistența medicală este interpretată ca fiind: *“folosirea cunoștințelor, echipamentelor medicale, a întregului instrumentar, a medicamentelor și urmarea întocmai a procedurilor specifice fiecărui caz care necesită această asistență, așa cum sunt stabilite conform instrucțiunilor de folosire, a prescripțiilor sau prin standardele privind acordarea de asistență medicală.”*¹³

Reieșind din prevederile enunțate, deducem că experții medico-legiști, în esență sunt medici și toate reglementările aplicabile medicilor le sunt aplicabile și lor.

Conform prevederilor art. 10 alin.1, lit.c) și art.15 alin.1 al Legii nr.306 din 28.06.2004 privind exercitarea profesiei de medic, una din condițiile obligatorii pentru exercitarea profesiei de medic este deținerea calității de membru al Colegiului Medicilor din Romania. Conform prevederilor art.69 alin.2 al aceleiași legi - *răspunderea disciplinară a membrilor Colegiului Medicilor din România, nu exclude răspunderea penala, contravențională, civilă sau materială, conform prevederilor legale.*¹⁴

Conform art. 465 al Legii nr. 95 din 14.04.2006 privind reforma în domeniul sănătății – *pe durata exercitării profesiei în regim salarial sau/și independent medicul este obligat să încheie o asigurare de răspundere civilă pentru greșeli în activitatea profesională.*¹⁵

Respectiv, ca rezultat al studierii reglementărilor legale ce se raportează experților medico-legiști din Romania, rezultă că aceștia poartă răspundere civilă pentru greșelile profesionale și sunt obligați conform reglementărilor legale să încheie o asigurare de răspundere civilă profesională pentru greșeli în activitatea profesională.

Experții criminaliști

¹²Ordonanța Guvernului Român nr.1 din 20 ianuarie 2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legalăhttp://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=21966

¹³Legea nr.136 din 29.12.1995 privind asigurările și reasigurările în România
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?id=6748
[http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-172%20-2004-\(52210\).html](http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-172%20-2004-(52210).html)
<http://legeaz.net/text-integral/oug-61-2005-modificare-legea-136-1995>

¹⁴Legea României nr.306 din 28.06.2004 privind exercitarea profesiei de medic
<http://www.cmiasi.ro/cmiasi/ie/info.jsp?item=9409&node=1297>

¹⁵Legea României nr.95 din 14.04.2006 privind reforma în domeniul sănătății
http://www.xisofit.net/legislatie.php?link=legea_95_2006.htm

Conform art.89³⁷ al Legii Nr.567 din 9 decembrie 2004 cu modificările și completările ulterioare *privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea și al personalului care funcționează în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice - personalul de specialitate criminalistică și personalul care ocupa funcții auxiliare de specialitate criminalistică* răspund disciplinar, civil, administrativ și penal, în condițiile legii.

Expertii tehnici

Conform art.34 al Ordonanței Guvernului nr. 2/2000 din 21.01.2000 privind organizarea de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară - *neefectuarea expertizei tehnice datorita unor cauze imputabile sau efectuarea acesteia cu nerespectarea dispozițiilor legale atrage, dupa caz, raspunderea disciplinara, administrativa, civilă sau penală a expertului tehnic judiciar ori a expertului tehnic extrajudiciar vinovat.*¹⁶

Expertii judiciari din statul român răspund în fața participanților la proces în conformitate cu dispozițiile Codului civil în cazul elaborării unei expertize incorecte, ca formă de vinovăție fiind suficientă chiar și neglijența (minoră). În continuare, aceștia pot fi obligați la plata de daune interese pentru cazul întârzierii elaborării expertizei din propria vină. Răspunderea față de terții care bănuiesc o daună se va clarifica în conformitate cu regulile dreptului de despăgubire.

Nu există nicio posibilitate de excludere sau de limitare a răspunderii pentru expertii judiciari.

De remarcat că în statul român prin activitatea experților judiciari în procesul judiciar nu se înlătură răspunderea oficială a statului.

Formele de răspundere a experților judiciari din Slovacia

Conform art. 9 al Legii din 26.05.2004 publicată în Monitorul Oficial nr. 382 privind experții, interpreții și traducătorii:

- (1) Expertul, interpretul sau traducătorul înscris în listă poate să-și desfășoare activitatea doar în cazul în care și-a încheiat asigurare de răspundere civilă profesională pentru prejudiciul care se poate ivi în legătură cu desfășurarea activității; expertul, interpretul sau traducătorul este obligat să prezinte asigurarea în cazul în care o va cere ministerul.
- (2) Asigurarea de răspundere civilă profesională, conform alin. 1, trebuie să dureze pe întreaga perioadă a desfășurării activității.

¹⁶Ordonanța Guvernului Român nr. 2/2000 din 21.01.2000 privind organizarea de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară modificată prin Legea nr. 178/2009<http://www.expertasig.ro/legi/legi-utile-ro/Ordonanta-2-2000.php>

(3) Expertul, interpretul sau traducătorul înscris în listă este obligat să-și facă asigurare cu limita sumei asigurate pentru un eveniment în cuantum de minimum:

a) 33 193 euro, în cazul experților,

b) 3 319 euro, în cazul interpreților sau traducătorilor.¹⁷

Formele de răspundere a experților judiciari din Ucraina

Conform art.14 al Legii cu privire la expertiza judiciară pusă în aplicare prin Hotărârea Radei Supreme nr.4038-XII din 25.02.1994 - *expertul judiciar în temeiul și în ordinea prevăzută de legislație poate fi atras la răspundere disciplinară disciplinară, materială, contravențională și penală.*

O altă prevedere cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă a expertului judiciar, precum și cu privire la cazurile în care expertul judiciar poartă răspundere materială în legea respectivă nu este.¹⁸

Formele de răspundere a experților judiciari din Estonia

Conform prevederilor art. 17 al Legii cu privire la expertiza judiciară a Republicii Estoniene adoptate la 30.05.2001(RT I, 2001, 53, 309) și aprobată prin hotărârea Președintelui Republicii Estoniene nr.1079 din 14.06.2001 – până la includerea în lista experților judiciari, expertul depune jurământ Ministrului justiției prin care se obligă să-și execute cinstit obligațiile, să fie imparțial la formularea concluziilor, bazându-se pe cunoștințele sale speciale. De asemenea, în conținutul jurământului notează că este informat cu privire la răspunderea penală pe care o poartă conform prevederilor art.175 Cod penal.

Din prevederile art.6 alin.2 al Legii menționate rezultă faptul, că expertul poartă și răspundere contravențională, aceasta fiind doar în cazul încălcării Legii cu privire la lupta cu corupția. O altă formă de răspundere ca cea civilă sau disciplinară nu este expres stipulat în conținutul legii, respectiv nici careva reglementări cu privire la asigurarea de răspundere civilă profesională nu există.¹⁹

Formele de răspundere a experților judiciari din Kârgâzstan

¹⁷ Legea Slovaciei nr. 382 din 26.05.2004 publicată în Monitorul Oficial nr. 382 privind experții, interpreții și traducătorii

¹⁸ Legea Ucrainei cu privire la expertiza judiciară pusă în aplicare prin Hotărârea Radei Supreme nr. 4038-XII din 25.02.1994 http://kodeksy.com.ua/ka/o_sudebnoj_ekspertize/statja-14.htm

¹⁹ Legea Estoniei din 30.05.2001 cu privire la expertiza judiciară http://estonia.news-city.info/docs/sistemsw/dok_iegfeo.htm

Conform art. 22 al Legii cu privire la activitatea în domeniul expertizei judiciare Nr.100 din 24.06.2013 a Republicii Kârgâzstan— pentru executarea necorespunzătoare și cu întârziere a obligațiilor atribuite, expertul judiciar poate fi atras la răspundere disciplinară, administrativă sau penală în conformitate cu legea.

Alte prevederi cu referire la răspunderea civilă și asigurarea de răspundere obligatorie a experților judiciari din Republica Kârgâzstan în legea enunțată nu se regăsesc.²⁰

Formele de răspundere a experților judiciari din Regatul Spaniei

Potrivit informațiilor existente, o obligație specială a experților la plata de daune interese nu este stipulată în mod expres. Comportamentul acestora poate fi însă considerat ilegal și sancționat în conformitate cu normele generale de acordare a despăgubirilor.

Potrivit informațiilor existente, încheierea unei asigurări speciale (care depășește cadrul impus de nivelul de educație și certificarea profesională) nu este stipulată în mod expres ca și condiție preliminară. Prin urmare, nu există un plafon general al sumei de acoperire în raport cu activitatea experților judiciari.

Potrivit informațiilor existente, o sancțiune specială pentru abuzul în funcție sau utilizarea abuzivă a titlului de expert judiciar în cadrul unui proces, în scop lucrativ, nu este stipulată în mod expres. Un astfel de comportament poate fi însă considerat ilegal și sancționat în conformitate cu normele generale ale dreptului concurenței.

Potrivit informațiilor existente, nu este stipulată în mod expres o sancțiune privind comportamentul corupt în special al persoanelor desemnate ca experți judiciari în cadrul unui proces. Un astfel de comportament poate fi însă considerat ilegal și sancționat în conformitate cu normele generale ale dreptului penal.

Pe baza informațiilor existente, expertul judiciar selectat de către instanța de judecată nu se bucură de nicio „imunitate în sensul protecției împotriva unei plângeri adresate împotriva sa în cazul unui comportament necorespunzător.”²¹

Formele de răspundere a experților judiciari din Polonia

În Republica Polonia față de expertul judiciar nu se poate angaja nicio răspundere civilă.

Din punct de vedere penal, expertul judiciar răspunde în conformitate cu dispozițiile Codului penal privind „Infrațiuni împotriva activității instituțiilor statului și de autoadministrare teritorială”.²²

²⁰Закон Кыргызской Республики о судебной деятельности <http://cbd.minjust.gov.kg/>

²¹Ghid informativ de expertiză judiciară (pag.86)

<http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=a2km51%2BOX3s%3D&tabid=93>

Formele de răspundere a experților judiciari din Austria

Experții judiciari răspund în fața participanților la proces în conformitate cu dispozițiile Codului civil în cazul elaborării unei expertize incorecte, ca formă de vinovăție fiind suficientă chiar și neglijența (minoră). În continuare, aceștia pot fi obligați la plata de daune interese pentru cazul întârzierii elaborării expertizei din propria vină. Răspunderea față de terții care bănuiesc o daună se va clarifica în conformitate cu regulile dreptului de despăgubire. Nu există nicio posibilitate de excludere sau de limitare a răspunderii pentru experții judiciari. De aici derivă și obligația de încheiere a unei asigurări de răspundere civilă obligatorie pentru experții judiciari înscrși pe listele de pe lângă instanțe.

Prin activitatea experților judiciari în procesul juridic nu se înlătură răspunderea oficială a statului.²³

Tabel generalizator ce reflectă răspunderea civilă și asigurarea de răspundere civilă profesională a experților judiciari din diverse țări

Nr/ Ord	Denumirea țării	Răspundere civilă	Asigurarea de răspundere civilă profesională ca condiție obligatorie
1.	Franța	+	-
2	Letonia	-	-
3	Federația Rusă	-	-
4	România	+	+/-
5	Slovacia	+	+
6	Ucraina	+	-
7.	Estonia	-	-
8.	Kârgâzstan	-	-
9.	Regatul Spaniei	+	-
10.	Polonia	-	-

²²Ghid informativ de expertiză judiciară (pag.73)

<http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=a2km51%2BOX3s%3D&tabid=93>

²³Ghid informativ de expertiză judiciară (pag.66)

<http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=a2km51%2BOX3s%3D&tabid=93>

11.	Austria	+	+
-----	---------	---	---

V. Reglementari legale cu privire la raspunderea civilă și asigurarea de răspundere civilă profesională a reprezentanților profesiilor conexe în Republica Moldova

În contextul Strategiei de reformă a sectorului justiției pe anii 2011-2016 experții judiciari fac parte din categoria profesiilor conexe sistemului justiției. De rînd cu experții judiciari, din această categorie fac parte avocații, notarii, mediatorii, traducători/interpreți, executorii judecătorești, administratorii procedurii de insolabilitate.

Astfel, deși pînă la aprobarea Strategiei au fost realizate un șir de schimbări instituționale esențiale și fiind modificat și cadrul legislativ cu privire la unii actori din sectorul justiției, totuși aceste schimbări nu au conferit activității actorilor din acest sector un nivel calitativ nou și nu au condus la consolidarea unui sistem de justiție echitabil, corect și orientat spre necesitățile justițiabililor și prestarea unor servicii calitative și accesibile justițiabililor. Ca rezultat al analizei implementării documentelor strategice din domeniu au fost relevate mai multe probleme cu care se confruntă sectorul justiției, una din acestea fiind și calitatea neadecvată a serviciilor prestate de profesiile conexe sistemului justiției și lipsa mecanismelor eficiente de responsabilizare a actorilor din sectorul justiției.

Întru consolidarea capacităților instituționale și dezvoltarea profesională a reprezentanților profesiilor conexe sistemului justiției,elaboratorii strategiei au pornit de la premisa că sectorul justiției nu poate funcționa efectiv fără activitatea unui șir de profesioniști ce contribuie la efectuarea justiției. S-a stabilit că sunt două probleme principale interdependente ce țin de activitatea profesiilor conexe în Republica Moldova acestea fiind:

- calitatea serviciilor oferite;
- organizarea acestora ca profesie sau grup profesionist.

Organizarea eficientă a profesiilor respective constituie o condițieesențială pentru asigurarea calității serviciilor, deoarece doar în cadrul unui grup organizat pot fi aplicate mecanisme de asigurare a calității (măsuri stimulatorii sau disciplinare, organizarea de instruiți, sisteme de asigurare de răspundere civilă și alte măsuri relevante). Pe de altă parte, serviciile calitative presupun un nivel adecvat de remunerare. În special, în cazul achitării acestor servicii de către stat, costurile trebuie să fie reale și bine argumentate. În prezent nu toate profesiile enumerate au

capacitățile organizaționale necesare pentru a asigura calitatea serviciilor acordate de reprezentanții lor și pentru a negocia cu statul tarife în baza unor date bine argumentate.

Pe lângă cele enunțate, este de remarcat și faptul că în Republica Moldova nici companiile de asigurări nu sunt inițiate în tipurile de asigurări de răspundere civilă profesională. Astfel, ca rezultat al studierii tuturor tipurilor de asigurări oferite de acestea, s-a constatat că din cele nouăsprezece companii de asigurări, doar patru acordă servicii de asigurare de răspundere civilă profesională, una din cele patru fiind în procedură de insolabilitate. Dacă e să luăm spre exemplu țara vecină România, atunci se constată că companiile de asigurări a acesteia sunt mult mai inițiate în acest tip de asigurări.

Luând în considerație misiunea comună a tuturor profesiilor conexe sistemului justiției în vederea contribuției active la efectuarea justiției, precum și pornind de la condiția că calitatea justiției în Republica Moldova depinde de responsabilitatea profesională a fiecărui reprezentant a profesiei conexe, se presupune că responsabilitatea civilă pe care aceștia o poartă ar fi o indispensabilitate în vederea asigurării prestării serviciilor pe care le oferă.

Din aceste considerente s-a purces la studierea reglementărilor legale a fiecărei profesii conexe sistemului justiției în vederea stabilirii dacă reprezentanții acestor profesii poartă responsabilitate civilă față de terțele persoane pe care le pot prejudicia prin erorile comise în exercițiul funcțiunii sale. Prin tabelul mai jos se reflectă clar care dintre profesii poartă răspundere civilă, acestea fiind practic toate cu excepția experților judiciari, doar notarii și executorii judecătorești sunt obligați să încheie contracte de răspundere civilă profesională, la avocați aceasta fiind o chestie ce depinde de propria discreție.

Tabel generalizator cu privire la răspunderea civilă și asigurarea obligatorie de răspundere civilă reprezentanților profesiilor conexe sistemului justiției din Republica Moldova

Denumirea profesiei conexe sistemului justiției	Legea ce reglementează activitatea	Răspunderea civilă	Contract de asigurare de răspundere civilă ca condiție obligatorie sau opțională	Organul ce stabilește suma minimă de asigurare de riscurile profesionale
Expertii judiciari	Legea nr. 1086 din 23.06.2000 ”Cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale	-	-	-
Avocați	Legea Nr.1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură	+ art. 61, alin. 2	Opțional art.61 alin.1	Consiliul Uniunii Avocaților Art. 61 alin.2
Notari	Legea Nr. 1453 din 08.11.2002 cu privire la notariat	+ art. 20 ¹	Obligativ art.12, alin.3, lit.e art.15, alin.1, lit.h	-
Mediatori	Legea nr. 134 din 14.06.04 cu privire la mediere	+ art. 19, alin.4	-	-
Executorii judecătorești	Legea nr.113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești	+	Obligativ art.14 alin.2, lit.d art. 19 alin.1, lit.f	Congresul Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești art. 41 alin.5 lit.f
Administratorul insolvenței	Legea nr.149 din 29.06.2012 insolvenței	+ art. 73 alin.1	Actualmente este elaborat proiectul legii cu privire la administratorii autorizați	-

			care va conține prevederi referitoare la asigurarea de răspundere civilă	
--	--	--	--	--

I. Descrierea cazurilor ce implică riscuri profesionale în activitatea de efectuare a expertizelor judiciare

Rolul expertului în procesul judiciar constă în aflarea adevărului referitor la obiectele materiale, organismul uman, diverse fenomene și procese, cu aplicarea realizărilor științei și tehnicii, precum și metodelor adecvate cercetării (art. 5 al Legii nr. 1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale). Astfel, pentru stabilirea adevărului și clarificarea unor circumstanțe necunoscute expertii prin activitatea lor de cercetare științifică și tehnică contribuie în mod direct la înfăptuirea actului de justiție.

Expertul ca element al stabilirii adevărului trebuie să aibă ca deziderat în întreaga sa activitate respectarea principiului adevărului științific, contribuind prin aceasta la garantarea în practică a altor principii ca: legalitatea, prezumția de nevinovăție.

Cauzele întocmirii unor concluzii eronate de către experți nu întotdeauna se reduc la comiterea unor greșeli. Cercetările pot fi efectuate de către expert în mod impecabil și concluziile acestuia pot în totalitate corespunde rezultatelor obținute, însă, acestea ar putea să nu corespundă realității, dacă datele primare prezentate expertului au fost greșite, sau obiectele prezentate nu aveau legătură cu cauza cercetată, au fost falsificate ș.a.m.d, atunci concluzia expertului, deși corectă din punct de vedere a cercetărilor efectuate, în aspectul stabilirii adevărului se va dovedi incorectă.

Totuși, obligativitatea impusă față de expert de a fi corect și obiectiv în acțiunile sale, de a avea ca deziderat în întreaga sa activitate respectarea principiului adevărului științific, nu exclud situațiile în care expertul poate comite erori profesionale, sau situații în care expertul prin acțiunile sau inacțiunile sale poate prejudicia părțile din procesul judiciar.

1. Erorile profesionale ale experților

Cunoașterea posibilelor erori, a cauzelor și condițiilor de apariție a lor de către organele judiciare, constituie o garanție pentru realizarea efectivă a justiției.

Statutul de expert presupune o atitudine irevocabilă față de adevăr, o atitudine etico-morală emblematică față de societate și drept. Pericolul unei erori este cu atât mai mare cu cât mai mult posedă elemente de adevăr, pericolul respectiv planând asupra experților cu un spirit critic infim.

Conform naturii sale, erorile profesionale ale experților judiciari după părerea unor autori de specialitate pot fi clasificate în trei grupe, acestea fiind:

- Erori ce poartă caracter procesual;
- Erori gnoseologice (logice sau de fapt);
- Erori de activitate sau operaționale.

Erorile procesuale constau în încălcarea de către expert a regulilor procesuale și procedurilor de cercetare criminalistică. La ele se pot referi:

- colectarea de sine stătătoare a materialelor pentru expertiză;
- trecerea peste limita de competență a expertului;
- argumentarea concluziilor cu materialele cazului dar nu cu rezultatele obținute în timpul cercetărilor;
- necoresponderea răspunsurilor expertului cu întrebările puse în cadrul cercetării;
- nerespectarea cerințelor procesuale față de raportul de expertiză etc.

Erorile gnoseologice provin din procesul de cunoaștere a expertului, fiind condiționate de complexitatea lui. Ele au loc atât în procesul cercetării obiectului, cât și la aprecierea rezultatelor obținute. De aceea erorile gnoseologice pot fi subclasificate în:

- erori de fapt;
- erori de logică:

Cele factice provin din reprezentarea denaturată a legăturii dintre obiectele realiste.

Cele de logică prezintă încălcarea regulilor folosirii procedeelor și operațiilor în procesul cercetărilor.

Erorile de activitate sau operaționale sunt niște încălcări ale procedurilor de consecutivitate, ale utilizării incorecte a mijloacelor aplicate la cercetare sau folosirea mijloacelor necorespunzătoare, obținerea mostrelor de comparație necalitative etc.

Cauzele generatoare de erori pot fi de două feluri:

1. *obiective*, adică cele care nu depind de expert ca subiect al cercetării, din ele putem menționa:
 - lipsa metodologiei de cercetare;
 - metodologia existentă imperfectă în unele cercetări;
 - folosirea greșită a metodologiei recomandate;

- lipsa datelor depline despre caracterizarea caracteristicilor de identificare;
- folosirea instrumentarului și a aparaturii deteriorat sau care nu deține capacitatea suficientă de determinare.

Accentuăm că factorii obiectivi nu sunt un produs al erorilor, ci creează posibilitatea apariției lor.

2. *Subiective*, care sunt înrădăcinate în chipul gândirii sau în acțiunile expertului:

- incompetența profesională a expertului;
- neglijența expertului;
- defectele organelor senzuale ale expertului, în special ale organelor văzului;
- starea psihologică neordinară a expertului;
- defectele în organizarea și planificarea cercetărilor. Acestea pot fi rezultatul activității incorecte a conducătorului instituției de expertiză în procesul de organizare a expertizelor în comisii și complexe.

Această clasificare a cauzelor de apariție a erorilor poartă un caracter metodic, condiționat, deoarece în literatura de specialitate se menționează că erorile subiective singure au o bază obiectivă.²⁴

Cauzele concluziilor eronate ale expertului nu întotdeauna sunt bazate pe propriile greșeli. Deseori raportul de expertiză este executat la un nivel înalt și concluziile corespund întocmai rezultatelor obținute. Însă eroarea poate fi produsă de:

- materialele necorespunzătoare transmise la expertiză;
- calitatea tehnicii exploatate;
- condițiile de acomodare și de mediu;

În cazul prezentării la expertiză a materialelor necorespunzătoare, adică au fost prezentate din greșeală alte obiecte sau intenționat au fost modificate, atunci raportul de expertiză vor avea un caracter de eroare în aspectul aflării adevărului pe cauza dată. În acest caz, nu mai putem vorbi de o eroare a expertului, deoarece aceste acțiuni eronate sunt pe seama organului care a dispus expertiza. Spre exemplu: expertul contabil nu este responsabil de autenticitatea actelor contabile transmise spre examinare, verificarea autenticității acestora ținând de competența ordonatorului expertizei (organul de urmărire penală sau instanța de judecată). Astfel, o concluzie dată în baza unor acte contabile false, desigur că poate duce la formularea unei concluzii eronate. Sau efectuarea unei expertize de partajare a averii în devălmășie în baza unor planuri cadastrale neactualizate transmise de către ordonator, la fel poate duce la întocmirea unor variante de partajare inadecvate. Respectiv, pot exista mai

²⁴Ovidiu Neiculescu, „Obiectivitate și subiectivism în expertiza criminalistică”, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2009.

multe situații în care eroarea comisă la formularea concluziilor nu poate fi interpretată ca fiind o intenție directă a expertului în comiterea acesteia.

Calitatea tehnicii exploatare

Alt exemplu care ar putea genera eroare la formularea concluziilor este utilizarea unei tehnici de specialitate neadecvate, care funcționează cu devieri și erori. Respectiv, eroarea în concluzii care se datorează exploatarea unei tehnici neadecvate stă pe răspunderea angajatorului care este obligat să-i asigure expertului condiții adecvate de laborator cu echipament performant, adecvat, verificat și testat metrologic. Spre exemplu, de greutatea drogurilor transmise spre examinare depinde calificarea infracțiunii. Astfel, în cazul în care un cântar dă eroare la cântărirea drogurilor, concluzia expertului întemeiată pe datele eronate ale acestuia, poate condiționa calificarea neadecvată a infracțiunii.

Condițiile de acomodare și mediu

În ceea ce privește condițiile de acomodare și de mediu acestea se atribuie condițiilor de laborator. Astfel, în unele situații pentru păstrarea calității unor probe prezentate spre examinare, conform metodicii științifice de cercetare se impune condiția examinării lor în condiții speciale spre exemplu la o anumită temperatură, care poate fi creată și menținută doar în cadrul unui laborator. Prin urmare, deținerea unor laboratoare neadecvate pot duce la deteriorarea probei, aceasta respectiv condiționând și formularea unei concluzii eronate. În acest caz este discutabil în responsabilitatea cui poate fi pusă deteriorarea probei, a expertului care nu a menținut temperatura în laborator sau a instituției care nu a asigurat condițiile normale de mediu și de acomodare în laborator.

O altă situație care poate condiționa erorile expertului la formularea concluziilor este calitatea obiectului cercetării și a mostrelor de comparație. Spre regretul experților nu în toate situațiile este posibilă prezentarea obiectului cercetării și mostrelor de comparație într-o stare calitativă și într-un număr suficient pentru efectuarea cercetărilor. Astfel, sunt complicate cercetările expertului dactiloscopist asupra unor amprente digitale îmbâxite, fapt ce cu siguranță poate servi la eronarea concluziilor. Este complicat ca expertul portretist să poată identifica persoana de pe o imagine necalitativă sau neclară cu un grad de contrast și de pixare foarte slab. Expertul grafoscopist poate comite erori la examinare unor semnături cu caracteristici minime și neconcludente pentru identificarea autorului. Când totalitatea acestor caracteristici este relativ săracă, posibilitatea identificării autorului scade. O altă situație în care expertul grafoscopist poate comite erori, este situația de examinare a semnăturilor ușor de imitat, de examinare a semnăturilor asemănătoare a unor persoane diferite (a soților spre exemplu, care și-au format semnături foarte

asemănătoare). Expertul grafoscopist poate comite erori care vor fi datorate și cantității insuficiente a semnăturilor pentru comparație.²⁵

Efectele sociale ale erorii judiciare sunt enorme, iar responsabilitatea expertului care a contribuit la producerea lor nu suportă nici o critică.

Inițial am vrea să menționăm faptul că conform legislației în vigoare, referindu-ne la art. 312 Cod penal, expertul poartă răspundere pentru prezentarea cu bună știință a concluziilor false.

Eroarea de expertiză ca și eroarea în cazul urmăririi penale este o consecință a unei opinii eronate săvârșite cu bună-credință apărută în urma unor factori în timpul investigațiilor și care nu a avut un scop ilegal. Acest aspect în literatură se tratează altfel, fiind calificat ca concluzii ce nu corespund realității, sau ca acțiuni incorect realizate în baza unor analize eronate ce reflectă procesul cercetărilor în cadrul expertizei. Anume aspectul bunei-credințe delimitează eroarea comisă de expert de infracțiunea contra justiției: „darea cu bună știință a concluziilor false”. Chiar și în situația unei erori săvârșite cu bună-credință expertul poartă răspundere ca personalitate suportând muștrările de conștiință ca urmare a posibilelor consecințe survenite în urma erorii. Totodată, în cazul unei infracțiuni cu rezonanță, expertul simte și impactul responsabilității și al frustrării în cazul în care eroarea se face publică, suportând consecințele unei abordări publice negative.²⁶

Din cele menționate mai sus, vedem că factorul uman este un element generator de eroare. În acest context, am lansa o idee de a testa o nouă formă de efectuare a expertizelor.

În acest sens, am considera oportună micșorarea rolului experienței individuale a expertului, posibilității lui de a stabili independent consecutivitatea și ordinea aplicării metodelor și a mijloacelor de cercetare, demonstrând aceasta astăzi și prin experiența statelor din Uniunea Europeană. Ipoteza în cauză are la bază premisele implementate în cadrul Uniunii Europene, și anume în cadrul proceselor de euroconformizare a activităților de expertiză judiciară. Aceste procese sunt desfășurate și în România în laboratoarele acreditate de RENAR. Am vrea să menționăm că, conform standardelor instituite în sistemul respectiv expertul în activitatea sa se dirijează strict de proceduri specifice de lucru. Pentru a fi posibilă aceasta și a avea repere, există standardul internațional ISO 17025, elaborat și aplicat pentru investigațiile în criminalistică, acest factor conturează strict direcția și căile expertului, limitându-i posibilitatea de a manifesta individualitatea în selectarea metodelor și tehnicilor de lucru, standardul fiind un act care fixează reguli și prescripții imperative.

²⁵ Adrian Frățilă, Gheorghe Pășescu *Expertiza criminalistică a semnăturii*, București, 1997

²⁶ Р.С. Белкин, Е.М. Лифшиц и др., *Предупреждение экспертных ошибок*, Москва, 1990

Sigur, există momente care ar ușura munca expertului și ar diminua probabilitatea survenirii erorilor, aceasta presupune cooperarea între subiecți la etapa dispunerii și prezentarea spre expertiză a materialelor autentice, suficiente calitativ și cantitativ, verificate de către ordonator.

Un rol important în prevenirea erorilor expertuale îl prezintă pregătirea inițială calitativă și perfecționarea continuă a cadrelor de experți, avându-se în vedere prezența la aceștia a studiilor de bază necesare profilului expertului, pregătirea în domeniul jurisprudenței, nemaivorbind de metodologia expertizei criminalistice.

Un element de siguranță și de prevenire a erorilor, necesar este controlul permanent al expertizelor efectuate în instituțiile de expertiză. Verificarea riguroasă a rapoartelor de expertiză trebuie să fie realizată de către experții experimentați în domeniu.

Asigurarea unui nivel calitativ corespunzător nu se limitează la elementul uman și cel tehnic, ci și la aspectul metodologic. Aspectul metodologic este realizat în structura internă. Toate Instituțiile Forensic își realizează procesul în conformitate cu normele, regulile cu privire la procedeele standard de analiză, fazele de efectuare a examinărilor, întocmirea rapoartelor de expertiză potrivit unor nivele de certitudine și probabilitate. Toate acestea presupun și aspecte manageriale, cum ar fi limitele controlului exercitat de către șeful instituției asupra experților.

Toate elementele menționate mai sus reprezintă un sistem menit să asigure calitatea pe plan european în domeniul investigațiilor criminalistice. Toate acestea sunt realizate prin cunoașterea și transmiterea informațiilor, compararea diverselor metode, discutarea rezultatelor, comunicarea reciprocă a cercetărilor originale și a noilor software, programe computerizate.

În fine, suntem de opinia că pentru realizarea unei proces calitativ care ar micșora la maximum posibilitatea survenirii erorilor este necesară studierea experienței pozitive acumulate în cadrul experienței autohtone, folosirea ei cu implementarea standardelor din cadrul Uniunii Europene. Toate acestea se fac posibile prin acumularea și schimbul experienței cu colegii din străinătate, prin integrarea în comunitatea științifică internațională a criminaliștilor.

Concluzii

Reieșind din situațiile descrise în prezentul studiu, putem conchide cu certitudine faptul, că erorile de activitate ale expertului în marea lor majoritate nu sunt condiționate de propria voință.

În plus, în prezent, riscul enorm ce implică comiterea erorilor profesionale de activitate și operaționale, precum și a erorilor gnosiologice este produs de:

- sursele insuficiente pentru acomodarea domeniului de expertiză judiciară la cerințele și standardele europene (organizarea spațiilor adecvate pentru păstrarea probelor în scopul excluderii situațiilor de contaminare a acestora, organizarea laboratoarelor performante pentru cercetări cu toate condițiile de acomodare, organizarea spațiului de lucru a expertului judiciar);
- lipsa unor reglementări care să prevadă cerințele minime pentru desfășurarea activităților de efectuare a expertizelor (deținerea echipamentului corespunzător de specialitate, deținerea metodicilor de cercetare aprobate);
- lipsa unui mecanism de control a conformității cerințelor ce se impun față de expertiza judiciară;
- suprasolicitarea experților, munca acestora nefiind normată, experții fiind nevoiți să activeze în condiții de constrângere în timp și anume de preda în termeni cât mai restrânși expertizele, fapt ce contravine principiilor activității de expertiză, cercetările solicitând suficient timp pentru ca expertul să-și poată forma intima sa convingere asupra obiectului cercetat.

Reieșind din situațiile expuse mai sus, luând în considerație că riscul producerii acestor erori este sporit, este puțin probabil ca companiile de asigurări să accepte la asigurarea riscurilor de comitere a erorilor profesionale pe motivele neconformității tehnicii exploatate, a condițiilor de mediu și de acomodare, lipsei unor proceduri speciale pentru efectuarea investigațiilor, sau lipsei normelor de muncă din simplu motiv că acestea sunt niște responsabilități și obligații directe ale conducătorilor instituțiilor de expertiză, acestea fiind prevăzute la art. 14 lit.a), d) a Legii nr. 1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnico-științifice și medico-legale.

Nu în ultimul rând, trebuie de menționat faptul că serviciile expertizei judiciare se prestează atât în sectorul public, cât și în cel privat. Astfel, vizînd aceste aspecte, precum și reieșind din cerințele diferite care se impun față de experții judiciari din sectorul public și față de cei din sectorul privat, considerăm că și gradul de răspundere civilă profesională a acestora ar fi diferit. Diferența ar rezulta din faptul că expertul judiciar din sectorul public nu poate purta răspundere pentru erorile profesionale ce ar putea rezulta din condițiile de acomodare și mediu, care se asigură de către conducătorul instituției publice de expertiză, pe cînd expertul din sectorul privat este însăși responsabil de organizarea corespunzătoare a condițiilor de acomodare și de mediu și de cele ce sunt produse de utilizarea unui utilaj/tehnici învechite care ar putea produce eroare la anumite cercetări. Trebuie, însă, de menționat că în prezent în Republica Moldova nu sunt reglementate careva cerințe minime de acomodare și de mediu a laboratoare de cercetări pentru desfășurarea activităților de expertiză judiciară. Astfel, este imposibil de a stabili dacă expertul

judiciar privat sau instituția publică de expertiză judiciară a asigurat condițiile necesare de acomodare și mediu pentru efectuarea genului concret de expertiză, unica cerință care ar putea fi pretinsă atât instituțiilor publice de expertiză judiciară cât și experților judiciari privați, fiind testarea metrologică periodică a echipamentului de măsurare și calibrare care este utilizat în cadrul cercetărilor și indicat în raportul de expertiză al expertului.

La finalul studiului, reieșind din aspectele cercetate, precum și din practica internațională, s-a conturat ideea că încrederea în serviciile de expertiză judiciară nu poate fi câștigată prin obligarea experților judiciari de a se asigura de riscurile de activitate, aceasta putând fi câștigată mai degrabă prin obligarea instituțiilor de expertiză judiciară de a acredita laboratoarele sale conform Standardului ISO:17025 ce reglementează cerințele generale pentru competența laboratoarelor de încercări și etalonări, precum și acreditarea instituțiilor de expertiză conform standardului ISO:9001 care reglementează sistemul de management al calității, fapt ce în esență și reprezintă o garanție a calității expertizelor judiciare și exclude aproape în totalitate posibilitatea comiterii erorilor de activitate și operaționale în activitatea de efectuare a expertizelor judiciare prin obligarea implementării proceduri riguroase de lucru, achiziționarea și testarea metrologică a echipamentului adecvat pentru efectuarea cercetărilor, menținerea condițiilor de mediu în cadrul laboratoarelor de cercetări, ridicarea permanentă a nivelului profesional a experților judiciari.

De menționat, însă, că deși acreditarea instituțiilor de expertiză conform standardelor ISO:17025 și ISO: 9001, exclude comiterea erorilor de activitate sau operaționale, erorile de ordin procedural comise de către expert, poartă un factor prea subiectiv și evitarea acestora nu poate fi garantată de implementarea standardelor de calitate în cadrul instituției.

Totuși, sunt erori profesionale, care au legătură directă cu voința expertului, pot fi ușor determinate și evitate de expert, care, însă, pot fi comise din propria sa neglijență, producând, astfel, prejudicii persoanelor cointerestate în rezultatele expertizei. Acestea sunt erorile procesuale. Comiterea erorilor procesuale la efectuarea expertizelor, cu certitudine servesc drept temei direct pentru neadmiterea acestora ca probă în cadrul procesului, fapt ce poate duce la tergiversarea procesului, care la rândul său atrage prejudicierea persoanei în dependență de interesele pe care le urmărește în justiție.

Prin urmare, considerăm că factorii de risc care ar putea constitui drept obiect al asigurării de răspundere civilă profesională a experților ar fi prejudiciile produse părților cointerestate în rezultatele expertizei prin:

- depășirea de către expert a competențelor sale;
- întemeierea concluziilor pe materialele dosarului și nu pe rezultatul cercetărilor efectuate;

- colectarea de sine stătătoare a materialelor și obiectelor expertizei;
- contactarea părților din proces și primirea în lucru a materialelor de la persoane neîmputernicite;
- nerespectarea cerințelor procesuale față de raportul de expertiză;
- necorespunderea răspunsurilor expertului cu întrebările puse în cadrul cercetării;
- neabținerea de la formularea concluziei în cazurile când există temeiuri procesuale;
- pierderea sau deteriorarea obiectului/obiectelor cercetării (recipisa, contractul, fișa medicală, un obiect de valoare, documente cadastrale, documente contabile);
- pierderea materialelor dosarului;

Deși conform legislației procedurale, aprecierea raportului de expertiză este lăsată pe intima convingere a instanței de judecată sau a organului de urmărire penală (art.130 CPC, art.95 alin.2 CPP), este de remarcat faptul că în Republica Moldova nu există standarde de apreciere a calității expertizelor judiciare, care să poată servi ordonatorilor drept puncte de reper la aprecierea acestora. În aceste condiții aprecierea raportului de expertiză din punctul de vedere al comiterii erorilor de activitate, al erorilor operaționale sau gnoseologice este imposibil de făcut, unicul mecanism de înlăturare a îndoielilor în privința pertinentei concluziilor experților fiind dispunerea repetată a expertizei.

În plus, deciziile luate de instanțele de judecată nu se pot baza doar pe concluzia experților, acestea fiind apreciate de către instanța de judecată sau organul de urmărire penală după intima convingere în ansamblu cu toate probele administrate pe cauză (art. 130 CPC și art. 99 alin.9 CPP).

La finele celor expuse, urmează să conchidem asupra oportunităților ce le-ar putea oferi experților asigurarea de răspundere civilă profesională.

Orice tip de activitate profesională presupune unele riscuri de dimensiuni mai mari sau mai mici. În cazul experților judiciari asigurarea de răspundere civilă profesională le-ar oferi protecția financiară necesară în cazul în care ar trebui plătită o despăgubire unei părți din proces, pentru prejudiciile produse acestuia ca urmare a neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare, din culpa (neglijența, imprudenta, omisiune), a prevederilor legale și a statutului profesiei.

Avantajele asigurării de răspundere civilă profesională

Asigurarea de răspundere civilă profesională ar putea acoperi:

1. cheltuielile de judecată făcute de persoana pagubită pentru îndeplinirea formalităților legale în vederea obligării expertului la plata despăgubirilor, dacă

a fost obligat la despăgubire prin hotărîre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă;

2. cheltuielile de judecată făcute de expert în procesul civil, stabilite de lege ori de către instanțele de judecată, dacă a fost obligat la plata despăgubirilor.
3. costurile de efectuare repetată a expertizei în cazurile dispunerii acestora pe motivele de comitere a unor erori profesionale;
4. costurile de refacere/înlocuire a documentelor (de ex. acte, certificate, planuri, date pe suport electronic etc), care au fost transmise de către ordonatori experților pentru desfășurarea serviciilor profesionale specifice) și care au fost distruse/pierdute din culpă;
5. alte prejudicii cauzate ca urmare a comiterii erorilor profesionale la efectuarea expertizelor, cu certitudine constatate de către instanța de judecată.

Dezavantajele asigurării de răspundere civilă profesională:

1. Partea financiară a expertului, fiind obligat să asigure achitarea primelor de asigurare;

Riscurile ce le implică implementarea sistemului de asigurare de răspundere civilă profesională:

1. Noutatea conceptului de asigurare, ar putea produce rezistență din partea corpului profesionist

Reieșind din cele relatate se constată un avantaj evident pentru expert să fie asigurat de răspunderea civilă profesională.

Luînd, însă, în considerație faptul că:

- pînă în prezent experții judiciari în genere nu poartă răspundere civilă pentru comiterea cărorva erori profesionale;
- că răspunderea civilă urmează să fie aplicată experților odată cu adoptarea proiectului de Lege cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, ce a fost elaborat de Ministerul Justiției;
- că practica altor țări arată faptul că experții judiciari în genere nu sunt supuși asigurării de răspundere civilă profesională, aceasta presupunînd cerințele înalte față de statutul profesiei în cauză,

considerăm prematur ca la situația prezentă experților judiciari din Republica Moldova să le fie impusă asigurarea obligatorie de răspundere civilă profesională, rațional fiind ca pentru început această asigurare, ca și în cazul avocaților, să fie o chestiune opțională (la dorința expertului).

Prin urmare, considerăm oportune lăsat la discreția expertului evaluarea necesității asigurării sale de răspundere civilă profesională, reieșind din gradul său de competență și de responsabilitate pe care îl aplică în cadrul activității sale.

Recomandări

Ca recomandări se propune:

1. Stabilirea cadrului normativ al asigurării de răspundere civilă profesională a experților judiciari sub formă opțională;
2. Reglementarea expresă a cazurilor ce sunt acoperite de contractul de asigurare de răspundere civilă profesională pentru exercitarea profesiei de expert judiciar, propunându-se asigurarea următoarelor cazuri:
 - depășirea competențelor;
 - întemeierea concluziilor pe materialele dosarului și nu pe rezultatul cercetărilor efectuate;
 - colectarea de sine stătătoare a materialelor și obiectelor expertizei;
 - contactarea părților din proces și primirea în lucru a materialelor de la persoane neîmputernicite;
 - nerespectarea cerințelor procesuale față de raportul de expertiză;
 - necorespunderea răspunsurilor cu întrebările puse în cadrul cercetării;
 - neabținerea de la formularea concluziei în cazurile când există temeiuri procesuale;
 - pierderea sau deteriorarea obiectului/obiectelor cercetării (recipisa, contractul, fișa medicală, un obiect de valoare, documente cadastrale, documente contabile);
 - pierderea materialelor dosarului;
 - aplicarea eronată a prevederilor actelor normative, utilizarea unor acte normative abrogate, sau neutilizarea actelor normative relevante

- cercetărilor (spre exemplu: în cazul efectuării cercetărilor în domeniul economico - financiar, în domeniul construcțiilor și evaluării);
- greșelile vădite în calculele efectuate de către expert în cadrul cercetărilor.

Bibliografie

1. Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016 aprobată prin Legea nr. 231 din 25.11.2011
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=341748>
2. Note de curs, expertiza judiciară (ciclul I), Angela Cuciurcă, Chișinău 2013, pag.5
http://usem.md/public/uploads/files/Note_de_curs_drept_ciclul_1/100_-_Expertiza_judiciara.pdf
3. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=286230>
4. Codul de procedură penală al RM Nr. 122 din 14.03.2003
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=326970>
5. Codul de procedură civilă al RM Nr.225 din 30.05.2003
6. Legea nr.1086 din 23.06.2000 cu privire la expertiza judiciară și constatările tehnico-științifice și medico-legale.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311530>
7. Codul Penal al Republicii Franceze
http://www.oas.org/juridico/mla/fr/hti/fr_hti_penal.html
8. Codul Civil al Republicii Franceze
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721>
9. Legea Letoniei nr. 427 din 10.06.2008 cu privire la expertii judiciari

10. Legea Federației Ruse Nr. 73-F3 din 31.05.2001 "О государственной судебно-экспертной деятельности в Российской Федерации"
<http://docs.cntd.ru/document/901788626>
11. Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-ФЗ
<http://www.consultant.ru/popular/ukrf/>
12. Кодекс РФ об административных правонарушениях от 30.12.2001 №195-ФЗ
<http://www.consultant.ru/popular/koap/>
13. Legea Federației Ruse nr. № 315-ФЗ от 01.12.2007 «О саморегулируемых организациях» <http://union-sudex.ru/doks.html>
14. Ordonanța Guvernului Român nr. 65/1994 privind dobândirea calității de expert contabil și de contabil autorizat http://ceccar.ro/ro/?page_id=21
15. Ordonanța Guvernului Român nr.1 din 20 ianuarie 2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?id=21966
16. Legea nr.136 din 29.12.1995 privind asigurările și reasigurările în România, modificată și completată prin Legea nr. 172/2004 (art. 1 pct. 1) și O.U.G. nr. 61/ 2005
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?id=6748
[http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-172%20-2004-\(52210\).html](http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-172%20-2004-(52210).html)
<http://legeaz.net/text-integral/oug-61-2005-modificare-legea-136-1995>
17. Legea României nr.306 din 28.06.2004 privind exercitarea profesiei de medic
<http://www.cmiasi.ro/cmiasi/ie/info.jsp?item=9409&node=1297>
18. Legea României nr.95 din 14.04.2006 privind reforma în domeniul sănătății
http://www.xisoft.net/legislatie.php?link=legea_95_2006.htm
19. Legea României Nr. 567 din 9 decembrie 2004 privind statutul personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor de pe lângă acestea
http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?id=54077
20. Ordonanța Guvernului Român nr. 2/2000 din 21.01.2000 privind organizarea de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară modificată prin Legea nr. 178/2009

<http://www.expertasig.ro/legi/legi-utile-ro/Ordonanta-2-2000.php>

<http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=a2km51%2BOX3s%3D&tabid=93>

21. Legea Slovaciei nr.382 din 26.05.2004 publicată în Monitorul Oficial nr. 382 privind expertii, interpreții și traducătorii
22. Legea Ucrainei cu privire la expertiza judiciară pusă în aplicare prin Hotărârea Radei Supreme nr. 4038-XII din 25.02.1994
http://kodeksy.com.ua/ka/o_sudebnoj_ekspertize/statja-14.htm
23. Legea Estoniei din 30.05.2001 cu privire la expertiza judiciară
http://estonia.news-city.info/docs/sistemsw/dok_ieqfeo.htm
24. Legea Republicii Kîrgîze cu privire la activitatea în domeniul expertizei judiciare Nr.100 din 23.06.2013
25. Ghid informativ de expertiză judiciară (Programul de twinning: RO2007/IB/JH-11 TL)
<http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=a2km51%2BOX3s%3D&tabid=93>
26. Legea Republicii Moldova nr.1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură
27. Legea Republicii Moldova nr.1453 din 08.11.2002 cu privire la notariat
28. Legea Republicii Moldova nr. 134 din 14.06.04 cu privire la mediere
29. Legea Republicii Moldova nr.113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești
30. Legea nr.149 din 29.06.2012 insolvențabilității
31. Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154 din 28.03.2003
32. Adrian Frățilă, Gheorghe Pășescu *Expertiza criminalistică a semnăturii, București, 1997*
33. R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniță, *Expertizele – mijloace de probă în procesul penal*, Editura Tehnică, București, 2000.
34. А.Р. Шляхов, 7. *Судебная экспертиза*, Юридическая литература, Москва, 1979.

- 35.Р.С. Белкин, Е.М. Лифшиц и др., *Предупреждение экспертных ошибок*, Москва, 1990.
- 36.Н.И. Клименко, «Экспертные ошибки и их причина», în *Криминалистика и судебная экспертиза*, Киев, 1988.
- 37.Ovidiu Neiculescu, „Obiectivitate și subiectivism în expertiza criminalistică”, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2009.